

*A.O. KASICH***ІНФРАСТРУКТУРНІ ПРОЄКТИ ПРИВАТНО-ДЕРЖАВНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, ГАЛУЗЕВІ ВЕКТОРИ**

Глобальні цілі сталого розвитку потребують від суспільства, держави та бізнесу застосування комплексного підходу до реалізації. Одним з дієвих механізмів такої взаємодії є приватно-державні партнерства (ПДП), як забезпечують вирішення інфраструктурних проєктів та набуваються по ширенню в багатьох країнах світу. Той факт, що ПДП використовують для розвитку стратегічно-значимої інфраструктури свідчить про їх роль і вирішенні економічних та соціальних проблем відповідних регіонів. Зважаючи на той факт, що значна кількість ПДП спрямовані і на вирішення проблем навколишнього середовища дозволяє розглядати їх як механізми, які у повній мірі відповідають економічним, соціальним та екологічним цілям концепції сталого розвитку. Серед Глобальних цілей безпосередньо цілі 17 спрямована на формування глобального партнерства. Питання створення умов для розвитку ПДП вже тривалий час лежать в сфері інтересу багатьох міжнародних організацій, які не лише забезпечують розробку нормативної бази, а й самі виступають учасниками таких партнерств. Більший досвід формування ПДП та їх спрямування на цілі сталого розвитку мають розвинені країни. В країнах ЄС функціонує Комітет з інноваційної діяльності, конкурентоспроможності та державно-приватних партнерствах Європейської економічної комісії, зростає кількість проєктів в сфері довкілля, охорони здоров'я, освіти. Країни, що розвиваються також напрацьовують власні практики формування ПДП, однак їх потреба у фінансуванні ПДП задля забезпечення сталого розвитку є значною. Основними секторами, в яких створюються ПДП в країнах, що розвиваються, є енергетика та дорожня інфраструктура, що означає низький рівень спрямування ПДП та цілі сталого розвитку. В Україні сформована нормативна база, однак відсутність досвіду та системні перешкоди, зокрема корупція та архаїчність галузевої структури, призвели до дуже низької кількості укладених та ще меншу кількість реалізованих ПДП. Загалом ПДП мають значний потенціал спрямування діяльності держави та бізнесу на цілі сталого розвитку та потребують чітких політик. Для України окрім повоєнної відбудови та забезпечення цілей сталого розвитку і держава, і бізнес мають спільний інтерес – подолання корупції, і вибір форм, які мінімізують потенційні ризики.

Ключові слова: приватно-державне партнерство, глобальне партнерство, сталий розвиток, цілі, зарубіжний досвід, повоєнне відновлення, інфраструктурні проєкти.

*A.O. KASYCH***INFRASTRUCTURE PROJECTS OF PRIVATE-PUBLIC PARTNERSHIP AS THE BASIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE COUNTRY: FOREIGN EXPERIENCE, INDUSTRY VECTORS**

The global goals of sustainable development require society, the state, and businesses to use an integrated approach to implementation. One of the effective mechanisms of such interaction is private-public partnerships (PPPs), which provide solutions to infrastructure projects and are becoming increasingly popular in many countries worldwide. The fact that PPPs are used to develop strategically important infrastructure testifies to their role in solving the economic and social problems of the respective regions. Considering that a significant number of PPPs are also aimed at solving environmental problems, it is possible to consider them as mechanisms that fully meet the economic, social, and environmental goals of the concept of sustainable development. Among the Global Goals, goal 17 is directly aimed at forming a global partnership. The issue of creating conditions for the development of PPPs has been in the sphere of interest of many international organizations for a long time, which not only ensures the development of a regulatory framework but also acts as participants in such partnerships. Developed countries have more experience in forming PPPs and directing them towards sustainable development goals. In EU countries, the Committee on Innovation, Competitiveness, and Public-Private Partnerships of the European Economic Commission operates, and the number of projects in the fields of environment, health care, and education is increasing. Developing countries are also developing their PPP formation practices, but their need for PPP financing to ensure sustainable development is significant. The main sectors in which PPPs are created in developing countries are energy and road infrastructure, which implies a low level of PPP orientation and sustainable development goals. In Ukraine, a regulatory framework has been formed, but the lack of experience and systemic obstacles, in particular corruption and the archaic structure of the industry, has led to a very low number of concluded and an even smaller number of implemented PPPs. In general, PPPs have a significant potential to direct the activities of the state and business towards sustainable development goals and require clear policies. In addition to post-war reconstruction and ensuring sustainable development goals for Ukraine, the state and company have a common interest - overcoming corruption and choosing forms that minimize potential risks.

Keywords: private-public partnership, global partnership, sustainable development, goals, foreign experience, post-war reconstruction, infrastructure projects.

Актуальність дослідження. Світова спільнота визнала необхідність консолідації зусиль для вирішення актуальних завдань життєдіяльності суспільства, що було чітко сформульовано в рамках Концепції сталого розвитку та передбачало узгодження економічних, соціальних та екологічних цілей [1]. На Глобальні цілі сталого розвитку орієнтують уряди, бізнес, суспільство. Зручною та недооціненою формою такої консолідації є приватно-державні партнерства (ПДП).

Співпраця між державою та бізнесом має особливе значення для країни під час повоєнного відновлення України. Війна спричинила знищення інфраструктури, загострення екологічних проблем та актуалізують завдання повоєнного відновлення, а також сталого розвитку після війни. Процес відновлення буде

потребувати не місяців, а років і, відповідно, зусиль всіх сторін (держави, суспільства, бізнесу). Першочерговою уваги будуть потребувати дороги, а також постачання води та електроенергії, однак й інші сфери діяльності є важливими.

Після війни виклики перед урядом будуть і в площині відновлення, і в площині системних внутрішніх трансформацій в контексті майбутнього сталого розвитку. Зважаючи на пріоритетність завдання національної безпеки та обмеженість ресурсів держави, вона змушена буде значно активніше, ніж раніше використовувати механізм ПДП. Відповідальність держави буде полягати, перш за все, у створенні сприятливого середовища для активної участі бізнесу у відновленні інфраструктури. Уряд має повноваження та

повинен мати політичну волю для проведення реформ, які б були спрямовані на формування механізмів сталого розвитку країни.

Для відновлення України ні держава, ні бізнес, навіть через створення національних партнерств, не будуть в змозі забезпечити реалізацію всіх необхідних інфраструктурних проєктів. А відтак буде відбуватись залучення міжнародних інститутів та компаній. Для іноземних партнерів створення сприятливих умов для розвитку бізнесу є ключовим і адміністративні реформи повинні відбуватись швидко та сприяти структурним реформам в Україні.

Відповідно обґрунтування доцільності застосування ПДП для реалізації концепції сталого розвитку потребує дослідження з позицій врахування зарубіжного досвіду та галузевих векторів.

Огляд літератури. Питання розвитку ПДП певним чином досліджуються в наукових працях як зарубіжних, так і українських вчених. Так, базисні принципи формування ПДП системно представлені в праці [2]. Досвід формування ПДП у різних країнах світу представлено в статті Parlak В. та Hashi А. [3]. Безпосередньо спрямування ПДП на досягнення Глобальних цілей сталого розвитку наведено в працях Jomo K., Chowdhury A., Sharma K. та Platz D. [4], Marianovych M. [5]. Секторальні особливості практики функціонування ПДП, а також потенціал ПДП в Україні розкрито в працях [6-8]. Безпосередньо роль ПДП на етапі повоєнного відновлення розкрито в праці Bray J. [9].

Все вище викладене дозволяє сформулювати *мету статті* наступним чином: дослідити зарубіжний досвід реалізації проєктів ПДП та потенціал реалізації глобальних цілей сталого розвитку за рахунок такого партнерства.

Основний виклад матеріалу. Концепція сталого розвитку суспільства, конкретизована в Порядку денному на період до 2030 року, потребує консолідації зусиль і держави, і суспільства, і бізнесу. Крім того, ПДП слід розглядати в якості реального механізму реалізації цілей сталого розвитку оскільки:

по-перше, Глобальні цілі сталого розвитку сформульовані на основі інтегрованого підходу та є взаємопов'язаними, а отже для їх вирішення необхідні комплексні підходи;

по-друге, реалізація цілей сталого розвитку потребує глобальної солідарності для зосередження на потребах найбільш вразливих і найбідніших верств населення, тобто участі всіх країн, усі зацікавлених сторін та всіх людей, що вимагає партнерства (глобального партнерства);

по-третє, Ціль 17 серед ГЦСР передбачала посилення засобів реалізації та активізації безпосередньо *глобального партнерства* для сталого розвитку;

по-четверте, в науковій літературі, коли розкривається питання ефективності ПДП, наголошується на важливості аналізу економічного, соціального та екологічного ефектів, що в повній мірі відповідає концепції сталого розвитку.

Відповідно ПДП це апробована форма взаємодії партнерів, які спільними зусиллями реалізують проєкти, що можуть і повинні сприяти досягнення Глобальних цілей сталого розвитку.

Той факт, що ПДП спрямовані на реалізацію інфраструктурних проєктів, які можуть стосуватись об'єктів, що впливають на навколишнє середовище, свідчить про значний потенціал у вирішенні екологічних проблем. Крім того, ПДП забезпечують створення робочих місць, а отже сприяють економічному зростанню та стабілізації соціальних процесів.

Серед основного аргументу формування державно-приватних партнерств є те, що можливості держави перевищують потреби певних секторів у ресурсах, які дозволять вирішити суспільні проблеми.

З точки зору залучення приватного партнера, то переваги його участі у ПДП досить вдало сформулював Bray J. [9]. На його думку участь бізнесу та реалізація ПДП забезпечує:

пошук місцевих рішень для місцевих проблем. Місцеві рішення повинні обґрунтовуватись з урахуванням попиту людей, які отримують ефекти;

вибір найбільш придатних інструментів – приватний партнер може мати доступ до певних ресурсів і, наприклад, швидше реагувати на певні проблеми;

пошук безпрограшних партнерських можливостей. Проєкти з розвитку мають поєднувати державу, бізнес та суспільство задля реалізації цілей сталого розвитку.

Для розуміння потенціалу спрямування ПДП на досягнення цілей сталого розвитку розглянемо прогрес у цьому напрямку у різних країнах світу.

Питанням формування ПДП приділяються увагу такі міжнародні організації як Світовий банк, Азійський банк розвитку, Європейський інвестиційний банк. Окрім вказаних фінансових інститутів слід вказати роль Комісії Організації Об'єднаних націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), Європейську Економічну Комісію ООН, Конференцію Організації Об'єднаних націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). Різні органи ООН інколи співпрацюють між собою, однак це носить обмежений характер і цілісної концепції спрямування зусиль ПДП на забезпечення досягнення цілей сталого розвитку не сформовано.

Регламентация процесів формування ПДП в різних країнах має суттєві відмінності. І навіть у країнах ОЕСР [10] створення ПДП потребує розвитку спроможності уряду з точки зору законодавчої бази, інституційних структур та навичок персоналу.

В країнах ЄС питання створення та функціонування ПДП знаходиться в сфері значної уваги. Комітет з інноваційної діяльності, конкурентоспроможності та державно-приватних партнерствах Європейської економічної комісії надав рекомендації щодо забезпечення відповідності моделі ПДП вимогам Порядку денного на період до 2030 року, як стосуються врахування еволюції ПДП та врахування галузевих критеріїв. Як результат ринок ПДП за вартістю, як і за кількістю угод поступово зростає. Так, фінансового закриття у 2022 році на європейському ринку досягли ПДП загальної вартості 9,8 млрд. дол. США [11].

Спрямування ПДП на цілі сталого розвитку можна відстежити досліджуючи їх кількість та обсяг інвестицій у розрізі секторів економіки.

Вартість угод ПДП у розрізі секторів в країнах ЄС-27 наведено на рис. 1.

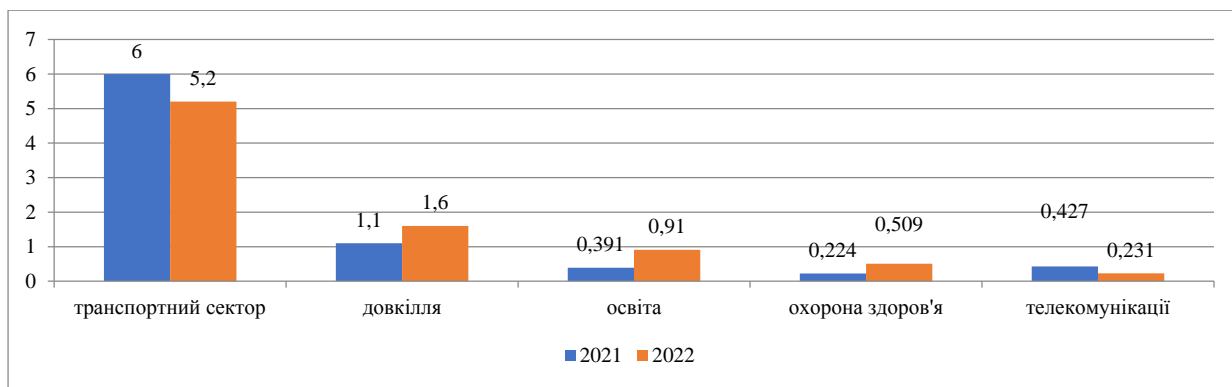

Рис. 1 - Вартість угод ПДП в країнах ЄС-27 [11]

Збільшення загальної вартості та кількості угод державно-приватного партнерства у 2022 році свідчить про те, що, незважаючи на невизначеність та волатильність цін на будівництво, ринок державно-приватного партнерства відновлюється після шоку від пандемії коронавірусу.

З точки зору секторального розподілу, то транспортний сектор продовжує домінувати, за яким йдуть екологічний сектор і освітній сектор. Якщо проаналізувати спрямування ПДП в окремих країнах, то 80% французького портфеля проектів припадає на екологію та транспорт, половина проектів у Греції спрямовані на навколишнє середовище та освіту. Загалом ПДП у більшій мірі сприяють досягненню економічних цілей сталого розвитку, а потенціал в контексті досягнення екологічних цілей ще не реалізовано.

Значно більше значення проекти ПДП мають для розвитку в країнах, що розвиваються, в частині вирішення проблем бідності, забезпечення населення водою та енергією. Для досягнення цілей сталого розвитку країни, що розвиваються, потребують значних ресурсів (за оцінками експертів [11] це 3,3-4,5 трл. дол. США до 2030 р.). В країнах, що розвиваються, приватний сектор не має достатніх можливостей для стійкого розвитку і потребує державної підтримки. Однак і держава має системні проблеми, і досить часто потребує підтримки міжнародних організацій. Для країн, що розвиваються рекомендується реалізовувати проекти, які меншою мірою впливають на бюджети.

Детальну інформацію щодо кількості та вартості угод ПДП в країнах, що розвиваються у розрізі регіонів та основних секторів наведено в табл. 1.

Таблиця 1 - Кількість та вартість угод ПДП в країнах, що розвиваються (у розрізі регіонів) за 1990-2022 рр.

Сектори	Африка та Південь від Сахари		Південна Азія		Близький Схід і Північна Африка		Латинська Америка та Кариби		Європа та Центральна Азія		Східна Азія та Тихоокеанський регіон	
Аеропорти	18	2120	19	15205	12	2007	74	40601	44	60775	41	17017
Енергетика	338	53239	762	199597	121	40628	1267	334137	554	133377	1073	243192
ІКТ	94	9319	45	5208	34	9507	90	48607	216	19531	56	27838
Газ	8	4849	8	892	6	4816	95	49797	49	20618	209	9730
Порти	71	17245	63	15045	28	6414	159	26415	43	7499	131	24315
Залізниця	23	5812	10	7958	3	5362	65	63392	8	5470	48	58536
Дороги	21	4356	523	100680	0	0	344	137360	25	36358	405	136282
Охорона здоров'я	11	619	17	609	5	373	13	352	21	1815	228	19028
Водопостачання	38	1247	28	2031	29	4397	322	43623	46	5342	723	48091
Кількість країн в яких створено ПДП	45		8		13		26		19		20	

Джерело: [12]

Кожний регіон має свої особливості щодо секторальних акцентів ПДП:

- в країнах Африки та Південної Сахари пріоритетним сектором є енергетика та меншою мірою порти;

- в країнах Південної Азії – енергетика та дороги;

- в країнах Близького Сходу та Північної Африки – енергетика;

- в країнах Латинської Америки – енергетика та дороги;

- в країнах Європи та Центральної Азії – енергетика та аеропорти.

Таким чином, більшість країн, що розвиваються, вирішують проблеми розвитку базової інфраструктури (енергетика та дороги), а комплексні цілі сталого розвитку поки знаходяться поза увагою.

Саме країни, що розвиваються, є лідерами в даний час за величиною інвестицій в ПДП. Наведемо нижче Топ-5 країн, що розвиваються, за величиною інвестицій в ПДП (рис.2).

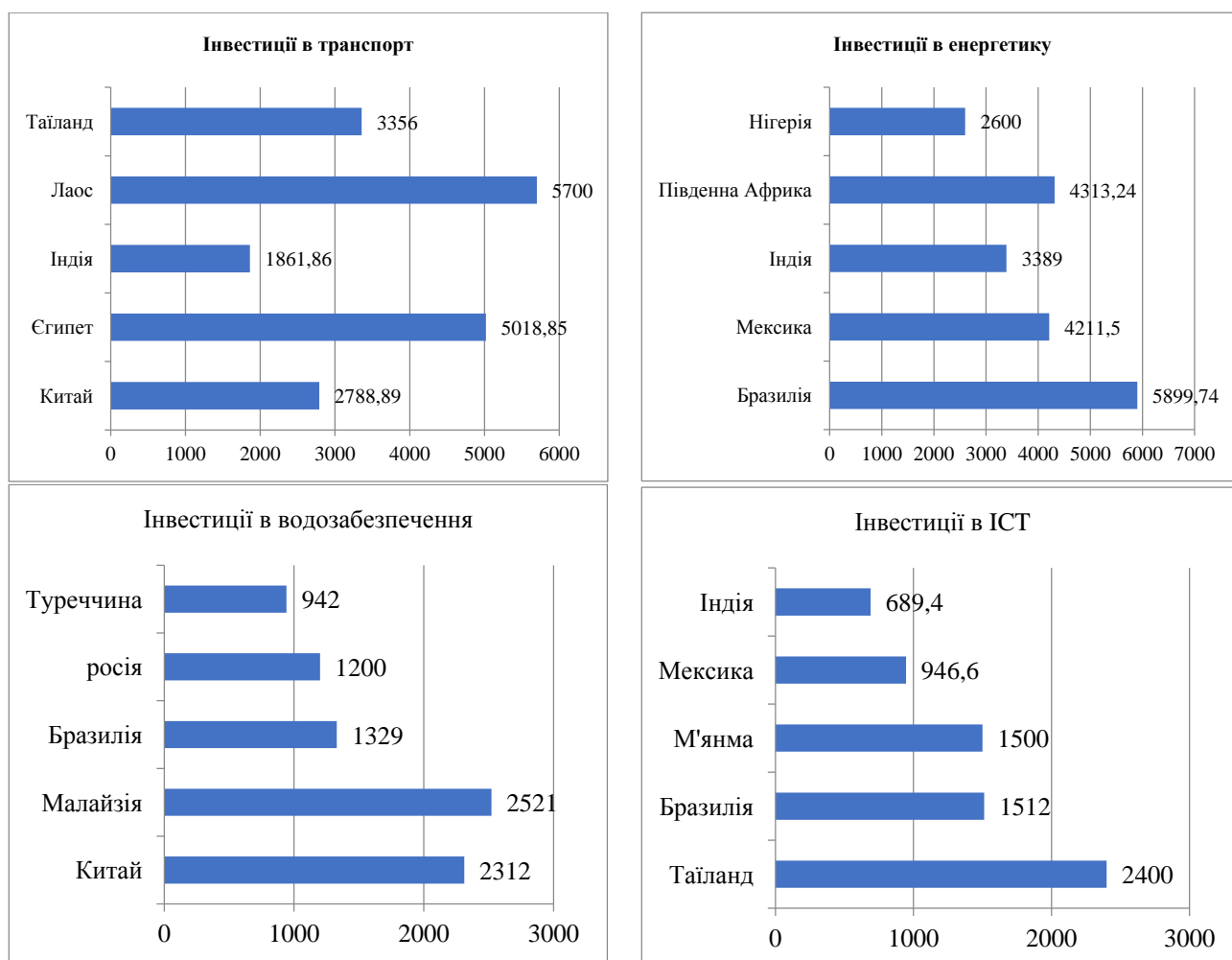

Рис. 2 - Тор-5 країн, що розвиваються, за величиною інвестицій в ПДП

Джерело: [12]

Пріоритетними секторами для функціонування ПДП в таких країнах як Індія, Китай та Бразилія є транспорт, енергетика, водозабезпечення та інформаційно-комунікаційні технології.

Україна, незважаючи на той факт, що рух в напрямку створення ПДП був продемонстрований, все ж мала низьку активність впродовж багатьох років. В Україні сформована нормативна база, однак відсутність досвіду та системні перешкоди, зокрема корупція та архаїчність галузевої структури, призвели до дуже низької кількості укладених та ще меншу кількість реалізованих ПДП.

Після війни, для того, щоб ні у бізнесу, ні у міжнародних інститутів не виникло жодних заперечень має відбутись реформа системи публічного управління, спрямована на подолання корупції.

Висновки. Досягнення Глобальних цілей сталого розвитку потребує спрямування ресурсів всіх зацікавлених сторін, зокрема, держави, приватного бізнесу та суспільства і саме приватно-державні партнерства є ефективною формою такої взаємодії. Визнання ПДП в якості важливого інструменту сталого розвитку відбувається через створення нормативної бази як на міжнародному рівні, так і в окремих країнах. Крім того, певна переорієнтація ПДП на Глобальні цілі сталого розвитку має місце в

розвинених країнах, в яких і нормативна база, і практика мають вже певні традиції.

Опрацювання наукових джерел та статичних інформаційних ресурсів за даним напрямом дослідження свідчить про певні проблеми:

1. Відсутність комплексних досліджень процесів формування та функціонування ПДП. Фінансове питання, яке вважається основним в процесі узгодження умов ПДП обумовлює той факт, що досвід напрацьовують переважно фінансові інститути (Світовий банк, Азійський банк розвитку та Європейський інвестиційний банк).

2. Існує проблема розрізної та фрагментарної статистичної інформації, що не дозволяє сформування належні аналітичні висновки. Окрім зазначених вище міжнародних організацій додатково слід вказати ЮНКТАД та ЮНСІТРАЛ. Однак напрацювання стосуються переважно рекомендацій щодо функціонування, а не узагальнення досвіду.

В методичних та рекомендаційних положеннях щодо ПДП відсутнє чітке спрямування на цілі сталого розвитку, а отже тут виникає певне протиріччя. Держава, суспільство та бізнес з одного боку консолідовані досягненням цілей сталого розвитку, а формалізовані можливості для партнерства виникають в процесі створення ПДП.

Зарубіжний досвід свідчить про те, що ПДП використовується найчастіше для інфраструктурних проєктів в сфері транспорту, енергетики. Ця тенденція відслідковується і в розвинених країнах, і в країнах, що розвиваються. Однак в розвинених країнах ПДП все частіше спрямовуються на Цілі сталого розвитку. Країни, що розвиваються, знаходяться на етапі розвитку базисної інфраструктури, а отже пріоритети сталого розвитку є супутніми. Таким чином ПДП мають потенціал спрямування діяльності держави та бізнесу на цілі сталого розвитку та потребують чітких політик.

Для України окрім повоєнної відбудови та забезпечення цілей сталого розвитку і держава, і бізнес мають спільний інтерес – подолання корупції, і вибір форм, які мінімізують потенційні ризики.

Список літератури

1. The 2030 Agenda for Sustainable Development. URL.: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
2. Guiding Principles on Public-Private Partnerships in support of the United Nations Sustainable Development Goals. 2022. URL.: https://unece.org/sites/default/files/2023-06/ECE_CECI_WP_PPP_2022_07-en.pdf
3. Parlak B., Hashi A. (2021). Public Private Partnership in Selected Countries: A Comparative Analysis. University of South Florida (USF) M3 Publishing, 2021.
4. Jomo K., Chowdhury A., Sharma K., Platz D. Public-Private Partnerships and the 2030 Agenda for Sustainable Development: Fit for purpose? DESA, 2016. Working Paper No. 148.
5. Marianovych M. Роль державно-приватного партнерства в досягненні Цілей сталого розвитку до 2030 року. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*, 2(1), 2017, pp. 98–102. URL.: <https://doi.org/10.18523/2519-4739212017119813>
6. Barr D. A. Ethics in public health research: A research protocol to evaluate the effectiveness of public-private partnerships as a means to improve health and welfare systems worldwide. *American Journal of Public Health*, 2007, 97(1), pp. 19-25.
7. Касич А.О. Зміст та завдання державної інноваційно-інвестиційної політики України. *Схід*. 2005. № 6 (72). С. 3–9.
8. Касич А.О., Литвиненко Я.О., Мельничук П.С. Альтернативна енергетика: світовий та вітчизняний досвід. *Наукові записки. Серія „Економіка“*: збір. наук. праць. Острог: Видавництво національного університету „Острозька академія”, 2013. Вип. 23. С. 43–47.
9. Bray J. Public-Private Partnerships in State-Building and Recovery from Conflict. International Security Programme. ISP BP 06/01 2006.
10. Public-Private Partnerships (PPPs). URL.: <https://www.oecd.org/gov/infrastructure-governance/public-private-partnerships/>
11. Market update Review of the European public-private partnership market in 2022. European Investment Bank. 2023. 20 p.
12. Private Participation in Infrastructure (PPI). World Bank Group. URL.: <https://ppi.worldbank.org/en/snapshots/country/ukraine>
13. Private Sector & Trade Indicators. URL.: <https://www.indexmundi.com/facts/topics/private-sector-and-trade#Private%20infrastructure%20investment>

References (transliterated)

1. The 2030 Agenda for Sustainable Development. URL.: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
2. Guiding Principles on Public-Private Partnerships in support of the United Nations Sustainable Development Goals. 2022. URL.: https://unece.org/sites/default/files/2023-06/ECE_CECI_WP_PPP_2022_07-en.pdf
3. Parlak B., Hashi A. (2021). Public Private Partnership in Selected Countries: A Comparative Analysis. University of South Florida (USF) M3 Publishing.
4. Jomo K., Chowdhury A., Sharma K., Platz D. (2016). Public-Private Partnerships and the 2030 Agenda for Sustainable Development: Fit for purpose? DESA, Working Paper No. 148.
5. Marianovych, M. (2017). Rol derzhavno-pryvatnoho partnerstva v dosiahnenni Tsilei staloho rozvytku do 2030 roku [The role of public-private partnership in achieving the Sustainable Development Goals by 2030]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, 2(1), pp. 98–102. URL.: <https://doi.org/10.18523/2519-4739212017119813>
6. Barr D. A. (2007). Ethics in public health research: A research protocol to evaluate the effectiveness of public-private partnerships as a means to improve health and welfare systems worldwide. *American Journal of Public Health*, 97(1), pp. 19-25.
7. Kasych A.O. (2005). Zmist ta zavdannia derzhavnoi innovatsiino-investytsiinoi polityky Ukrainy [Content and objectives of the state innovation and investment policy of Ukraine]. *Skhid*. № 6 (72). pp. 3–9.
8. Kasych A.O., Lytvynenko Ya.O., Melnychuk P.S. (2013). Alternatyvna enerhetyka: svitovyi ta vitchyzniani dosvid [Alternative energy: global and domestic experience]. *Naukovi zapysky. Seriya „Ekonomika“*: zbir. nauk. prats. Ostruh: Vydavnytstvo natsionalnoho universytetu „Ostrozka akademiia”, Vyp. 23. pp. 43–47.
9. Bray J. (2006). Public-Private Partnerships in State-Building and Recovery from Conflict. International Security Programme. ISP BP 06/01 2006.
10. Public-Private Partnerships (PPPs). URL.: <https://www.oecd.org/gov/infrastructure-governance/public-private-partnerships/>
11. Market update Review of the European public-private partnership market in 2022. European Investment Bank. 2023. 20 p.
12. Private Participation in Infrastructure (PPI). World Bank Group. URL.: <https://ppi.worldbank.org/en/snapshots/country/ukraine>
13. Private Sector & Trade Indicators. URL.: <https://www.indexmundi.com/facts/topics/private-sector-and-trade#Private%20infrastructure%20investment>

Надійшла (received) 04.05.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Касич Алла Олександрівна (Kasych Alla Oleksandrivna) – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри управління та смарт-інновацій Київського національного університету технологій та дизайну; м. Київ, Україна; ORCID: 0000-0001-7019-1541 e-mail: kasich.alla@gmail.com